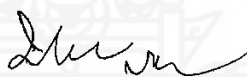

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน
ในจังหวัดนครพนม
ชื่อและนามสกุล นายศาสดา จันทรไทร
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณี ต่างวิวัฒน์

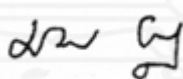
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. นรินทร์ สมบูรณ์สาร)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ภาณี ต่างวิวัฒน์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครพนม
ผู้วิจัย นายศาสดา จันทร์ไตร รหัสนักศึกษา 2569002294

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2) รองศาสตราจารย์ ดร. กรณี ต่างวิวัฒน์
ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานด้านสังคมเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม (2) ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ (3) การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ (4) ความต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการตลาดข้าวอินทรีย์ และ (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม

ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม จำนวน 375 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 194 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.66 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 24.32 ปี มากกว่าครึ่งสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมสัมมนาหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ มีแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 3.06 คน มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 5.26 ไร่ และเกือบทั้งหมดใช้เงินทุนจากการกู้ยืม ธ.ก.ส. (2) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก โดยสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ในประเด็นด้านการควบคุมวัชพืช และมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุดในประเด็นวิธีการปลูก (3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ในระดับมาก โดยสมาชิกมีการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์เฉลี่ยจากมากไปหาน้อยในประเด็นการเตรียมดิน การเลือกพันธุ์ข้าว การเก็บรักษาผลผลิต การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การบรรจุและหีบห่อ การจัดการน้ำ ระบบการปลูก การเก็บเกี่ยวลดความชื้นและการนวด การควบคุมวัชพืช การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช การใส่ปุ๋ย การเลือกพื้นที่ปลูก วิธีปลูก การจัดการดิน และการใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างเพื่อทดแทนปุ๋ยเคมี ตามลำดับ (4) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกือบทั้งหมดมีความต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการตลาดข้าวอินทรีย์ในระดับปานกลาง โดยในด้านเทคโนโลยีการผลิตสมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมเฉลี่ยสูงสุด ในประเด็นการเลือกใช้พันธุ์ข้าว เฉลี่ยต่ำสุดในประเด็นการเตรียมดิน การเลือกพื้นที่ปลูก และวิธีการปลูก ด้านการตลาดสมาชิกมีความต้องการการส่งเสริมเฉลี่ยสูงสุดในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเฉลี่ยต่ำสุดในประเด็นการปรับปรุงสถานที่ค้าขาย และประเด็นการส่งเสริมการขาย (5) สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของตนเองไม่มีปัญหา ข้อเสนอแนะ เจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้เรื่องพันธุ์ข้าว การจัดการดิน การป้องกันและการวินิจฉัยโรคพืช ควรมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะความชำนาญด้านการบรรจุภัณฑ์ และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

คำสำคัญ การปฏิบัติ เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ ศูนย์ข้าวชุมชน

Thesis title: The Practice Adhering to Organic Rice Production Technology of Community Rice Center Members in Nakhon Phanom Province

Researcher: Mr. Sartsada Chauntra; **ID:** 2569002294;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Benchamas Yooprasert, Associate Professor;

(2) Dr. Paranee Tangwiwat, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this study were to study (1) fundamental social and economic state of members of the community rice center in Nakhon Phanom Province; (2) their knowledge and understanding of the practice adhering to organic rice production technology; (3) their practice adhering to organic rice production technology; (4) their extension need for organic rice production technology and marketing; and (5) their problems and suggestions on organic rice production.

The population in this study was 375 members of the community rice center in Nakhon Phanom Province. The 194 samples were selected by using simple random sampling methodology. The data were collected by interviewing the studied members. The statistical methodology used to analyze the data was frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and the interpretation according to the determined criteria.

The findings of this study were as follows: (1) most of the studied members were male, with average age at 49.66, and educated at primary level. The average period of their experience in doing rice farming was 24.32 years. More than a half of them were able to use information technology (IT). Most of them used to participate in training courses, seminars, or field studies on organic rice production. The average number of their household labor was 3.06 persons. Their average organic rice farming area was 5.26 rai. And the capital of almost all of them was derived from loans taken out from the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. (2) most of the studied members had knowledge and understanding of the practice adhering to organic rice production technology at high level, their knowledge and understanding in the aspect of weed controlling was at the highest level, while their knowledge and understanding in the aspect of organic rice growing was at the lowest level. (3) most of the studied members practiced adhering to organic rice production technology at high level ranging from the practice at high level to the practice at low level as follows: soil preparation, rice tribe selection, produce storage, rice tribe seed preparation, the packaging, the water supply, the growing system, harvesting, moisture reduction, rice threshing, weed control, plant disease and pest elimination, fertilizer application, growing area selection, growing methods, soil treatment, and the usage of some organic substances to substitute chemical fertilizer respectively. (4) the extension need for organic rice production technology and the marketing of almost all of the studied members was at medium level. In the aspect of production technology, their extension need in the aspect of rice tribe selection was at the highest level, while their extension need in the aspect of soil preparation, growing area selection, and growing methods was at the lowest level. In the aspect of marketing, their extension need in the aspect of product development was at the highest level, while their extension need in the aspect of marketplace improvement and sale promotion was at the lowest level. And (5) most of the studied members had no problems in the practice adhering to organic rice production technology, and they suggested that the government officials should have transferred them the knowledge of rice tribes, soil treatment, plant disease preventing and diagnosis; they should have set training courses to increase their skills in packaging, and supplied them with necessary materials and equipment.

Keywords: Practice, Organic Rice Production Technology, Community Rice Center

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.นรินทร์ สมบูรณ์สาร ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.ภรณ์ ต่างวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาตลอดเวลาในการให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการอันมีคุณค่า และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ ตลอดจนให้กำลังใจตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ให้ความรู้ด้านวิชาการและอำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผลทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จ พร้อมกันนี้ขอขอบพระคุณเกษตรจังหวัดนครพนม เกษตรอำเภอทุกอำเภอ จนท.ส่งเสริมการเกษตรทุกท่าน ทุกระดับ ในจังหวัดนครพนม ที่กรุณาให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนทุกท่านที่เสียสละเวลาและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 14 อีสานบนทุกคน ที่คอยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและความปรารถนาดีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงกราบขอบพระคุณและขอบคุณมาไว้ในโอกาสนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ศาสดา จันทรไทร

ตุลาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	3
ขอบเขตการวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
นิยามศัพท์	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์	8
แนวคิดเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตร	21
บริบทที่เกี่ยวข้องกับการผลิตข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครพนม	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	26
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
เครื่องมือการวิจัย	29
การเก็บรวบรวมข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูล	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปด้านสังคม เศรษฐกิจ	33
ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์	40
ตอนที่ 3 การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเลือกพื้นที่ปลูก	50
ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการตลาดข้าวอินทรีย์	62
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะ	64
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
สรุปการวิจัย	69
การอภิปราย	76
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	82
แบบสัมภาษณ์	83
ประวัติผู้วิจัย	95

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	สินค้าเกษตรเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดนครพนม.....25
ตารางที่ 4.1	สภาพทางสังคม.....34
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจ.....37
ตารางที่ 4.3	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเลือกพื้นที่ปลูก.....41
ตารางที่ 4.4	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเลือกใช้พันธุ์ข้าว.....41
ตารางที่ 4.5	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์.....42
ตารางที่ 4.6	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเตรียมดิน.....42
ตารางที่ 4.7	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านวิธีปลูก.....43
ตารางที่ 4.8	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการดิน.....43
ตารางที่ 4.9	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการใส่ปุ๋ย.....44
ตารางที่ 4.10	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทนปุ๋ยเคมี.....44
ตารางที่ 4.11	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการน้ำ.....45
ตารางที่ 4.12	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านระบบการปลูก.....45
ตารางที่ 4.13	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการควบคุมวัชพืช.....46
ตารางที่ 4.14	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการป้องกันกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรูพืช.....46
ตารางที่ 4.15	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเก็บเกี่ยว การลดความชื้น และการนวด.....47
ตารางที่ 4.16	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเก็บรักษาผลผลิต.....48
ตารางที่ 4.17	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการบรรจุ หีบห่อ.....48

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.18	ความรู้ความเข้าใจโดยรวมเกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม	49
ตารางที่ 4.19	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเลือกพื้นที่ปลูก	47
ตารางที่ 4.20	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเลือกพันธุ์ข้าว	51
ตารางที่ 4.21	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์	52
ตารางที่ 4.22	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเตรียมดิน	52
ตารางที่ 4.23	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านวิธีปลูก	53
ตารางที่ 4.24	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์การจัดการดิน	53
ตารางที่ 4.25	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการใส่ปุ๋ย	54
ตารางที่ 4.26	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้าน การใช้อินทรีย์วัตถุบางอย่างทดแทนปุ๋ยเคมี	55
ตารางที่ 4.27	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการจัดการน้ำ	56
ตารางที่ 4.28	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านระบบการปลูก	56
ตารางที่ 4.29	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการควบคุมวัชพืช	57
ตารางที่ 4.30	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้าน การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	57
ตารางที่ 4.31	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเก็บเกี่ยว การลดความชื้นและการนวด	59
ตารางที่ 4.32	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการเก็บรักษาผลผลิต	59
ตารางที่ 4.33	การปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ด้านการบรรจุหีบห่อ	60
ตารางที่ 4.34	ระดับการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิก ศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม	61
ตารางที่ 4.35	ระดับความต้องการการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์	62
ตารางที่ 4.36	ระดับความต้องการการส่งเสริมการตลาดข้าวอินทรีย์ (4P)	63
ตารางที่ 4.37	ปัญหาการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในจังหวัดนครพนม	64
ตารางที่ 4.38	ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในจังหวัดนครพนม	67

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ภาพที่ 2.1 ตราสัญลักษณ์ของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM).....	17
ภาพที่ 2.2 ตราสัญลักษณ์ของ Codex.....	18
ภาพที่ 2.3 ตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU)	18
ภาพที่ 2.4 ตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหรัฐอเมริกา (USA).....	19
ภาพที่ 2.5 ตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศญี่ปุ่น (Japan).....	20
ภาพที่ 2.6 ตราสัญลักษณ์การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสำนักงาน มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.).....	21

